

BESLUT

2014-02-17

Dnr: 13/02464

SAKEN

ABC, SVT1, 2013-10-31, kl. 7.10, 7.40, 8.10, 8.40 och 9.10, inslag om anställda i Huddinge kommun; fråga om opartiskhet, saklighet och respekt för privatlivet

BESLUT

Inslaget fälls. Granskningsnämnden anser att det strider mot bestämmelsen om respekt för privatlivet.

FÖRELÄGGANDE

SVT ska på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

INSLAGET

När inslaget påannonserades av programledaren visades en skylt med texten ”Huddinge kommun Svågerpolitik ger bostad?” samtidigt som följande sades.

(Programledaren) – Vi ska börja i Huddinge där anställda inom kommunen fått gräddfiler till villor och fritidshus som kommunen äger. Huddinge anklagas nu för att bedriva svågerpolitik och har dessutom hyrt ut vissa av husen till vrakpriser.

I reportaget som följde sades:

(Reporter) – Huddinge kommun äger ett sextiototal villor och fritidshus. Till dem finns det en bostadskö men den har kommunala tjänstemän fått gå före. (Privatperson A) – Jag tycker det är för jävligt helt enkelt. Det ska ju vara samma rättigheter för alla människor. (Privatperson B) – Tycker det är rätt omoraliskt. Tycker inte om det alls, överhuvudtaget. (Reportern) – Men tjänstemännens gräddfil till Huddinges mer eftertraktade hus är inte det enda som retar upp Huddingeborna. Kommunanställda har dessutom fått hyran sänkt, rejält.

En villa zoomades in och visades ur olika vinklar.

Här bodde det en familj som hade en månadshyra på 10 500 kronor men när en tjänsteman flyttade in senare fick hon hyran nära nog halverad. (Kommundirektör) – Det är jättetråkigt att det har hänt men det har hänt och det är inte bra.

En annan villa visades och en person (NN) syntes i bild genom ett buskage när hon stod i dörröppningen till villan. Samtidigt sa reportern följande.

Den som har hand om kommunens hyror är NN. På den här centralt belägna villan är månadshyran rekordlåga 4 500 kronor och här har hon flyttat in själv.

Ett hyresavtal visades där NN stod som hyresgäst och där bland annat NN:s personnummer fanns med och sedan visades, filmat genom ett buskage, när NN stod i ytterdörren på villan.

Men nu tycker kommunen att det får vara nog. (Kommundirektör) – Vi vill se verkligen vad är det som har hänt för att kunna hantera det. (Reporter) – Kan du förstå att det kan uppfattas av Huddingebor som att tjänstemännen har en gräddfil till fina hus? (Kommundirektör) – Jag kan absolut förstå det.

ANMÄLAN

Inslaget är anmält av NN som anser att hon pekades ut som en beslutande tjänsteman som i sin egenskap av bostadsförvaltare hyr ut bostad till sig själv till en hyra understigande marknadsvärdet. I inslaget fanns enligt NN både ett flertal felaktigheter och direkta lagöverträdelser. NN anför vidare i huvudsak följande.

- NN hyrde bostaden under en avsevärd tid innan hon erbjöds tjänst vid kommunens mark- och exploateringsavdelning. Kommunen var då helt medveten om hennes boende och hade inte några synpunkter. Det framställdes felaktigt som att NN hade gått före i bostadskön i och med sin tjänst. Någon väntelista till kommunens bostäder finns inte.
- NN är en anställd assistent och förvaltare utan beslutsmandat och kan inte avgöra några frågor i tilldelning eller fastställande av hyror.
- NN filmades i smyg vid sitt hem och presenterades med namn, adress och personnummer i och med publiceringen av ett hyreskontrakt. Vid senare sändningar hade personnummer strukits över men skadan var redan skedd.
- De uppgifter som presenterades för journalisterna hade inte utsatts för en kritisk granskning då de snabbt hade konstaterats som felaktiga. NN har själv inte blivit informerad om att hon bemöttes av denna kritik innan inslaget sändes och har därför inte getts möjlighet att bemöta kritiken. Kommundirektörens uttalande var ett uppenbart sätt att smutskasta NN och utmåla NN som syndabock vilket gör Sveriges Television (SVT) till ett verktyg för kommundirektörens förtal.
- Det stora antalet felaktigheter och sättet på vilka de publicerades och framhävdes är i lagens mening ett straffrättsligt förtal och ett brott mot personuppgiftslagen i och med publicering av bland annat personnummer.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SVT har yttrat sig i ärendet och anför i huvudsak följande.

Det aktuella inslaget gjordes efter en serie artiklar i tidningen Mitt i Huddinge om oegentligheter inom kommunen. Bland annat hade anställda inom kommunen fått hyra villor till låga priser genom en inofficiell kö som helt hanterades av en enda tjänsteman. I inslaget, som var det första i en serie, togs bland annat två exempel upp på uthyrningar med hyror långt under marknadsvärdet. Det ena exemplet gällde NN, som även var den tjänsteman som hade hand om den inofficiella kön. Efter det aktuella inslaget följdes händelseutvecklingen upp inom Huddinge kommun i flera inslag i ABC.

I inslaget sades inte att anmälaren var en beslutande tjänsteman. Det som sades var att anmälaren "har hand om kommunens hyror" i sin egenskap av handläggare av de aktuella hyresärendena. Anmälaren hade, enligt hennes före detta arbetsgivare, skött handläggningen av dessa ärenden sedan år 2001. Trots att anmälaren inte haft någon formell beslutanderätt har anmälaren haft en förtroendeposition då hon själv handlagt och berett ärendena som en del av den formella beslutandeprocessen. Beslutandeprocessen bygger på att den som formellt fattar beslut måste kunna lita på att ärendena dessförinnan handlagts och beretts korrekt och i enlighet med gällande riktlinjer utan att behöva kontrollera detta i varje enskilt ärende. Anmälaren har således haft stor möjlighet att påverka besluten, såväl inom som utom ramarna för hennes formella befogenhet.

Det anmälaren anför om sitt arbete och det ansvar hon hade stämmer således inte med de uppgifter redaktionen fått i samband med researchen av inslaget och från anmälares före detta arbetsgivare. Av den externa utredning som revisionsfirman Ernst & Young gjorde på uppdrag av kommunen om fastighetstilldelningen i Huddinge framgår bland annat följande.

Handläggningen av exploateringsfastigheterna sköts i sin helhet av en och samma person. Detta har inneburit att handläggningen även omfattat en fastighet där handläggaren själv är hyresgäst.

Även om utrymmet för att agera i egen sak har varit delvis begränsat (när det gäller hyressättningen), så innebär den organisatoriska ordningen med bara en handläggare för hela processen (inklusive bedömning av reparation och underhållsbehov) att den grundläggande principen om arbetsfördelning för en god intern kontroll frångåtts [---] En av de viktigaste åtgärderna för att förebygga medvetna och omedvetna fel är att organisera arbetet så att inte en person sköter hela handläggningen från "ax till limpa". Sedan 2012 är det en person som har skött all handläggning helt på egen hand.

Vidare framgår att dokumentation saknas i ett antal fall både när det gäller underlag för köpeskilling vid fastighetsförvärv, tilldelning av fastigheter och

ställningstagande till hyresnivå. Utredaren anser att:

[---] det är inte acceptabelt att handlägga eller besluta i ärenden där man själv är hyresgäst. För att skapa en ordning med trovärdighet externt och internt bör samtliga personer som handlägger eller beslutar i denna typ av ärenden vara exkluderade från kretsen av möjliga hyresgäster.

I inslaget nämndes anmälares hyra med anmärkningen att den var ”rekordlåg”. Någon värdering av hyrans marknadsmässighet gjordes inte. Av kontraktet som visades i bild framgick att hyran var 4 500 kr per månad och att bostaden hade en yta om 108 kvm. Anmälares hyra var alltså 500 kr/kvm/år. Enligt kommunens riktlinjer för vad som skulle anses utgöra en marknadsmässig hyra skulle hyran motsvara mellan 700 och 1000 kr/kvm/år. Den hyra som anmälares haft att erlagga understiger markant vad som enligt hennes arbetsgivares instruktion skulle anses vara marknadsmässig hyra.

I inslaget sades att kommunens tjänstemän haft en ”gräddfil” till villor och fritidshus. Vad som avsågs med detta var att det varit kommunens tjänstemän som i första hand känt till den inofficiella kön. Som anmälares anför är det inte en riktig väntelista. Under punkten Fastighetstilldelning i utredningen framgår att det funnits olika sätt att få en hyresfastighet. Ett av sätten har varit: ”Ur en intressekö, som skapas genom intresseanmälan men utan aktiv annonsering”. Ett annat sätt har varit genom att ”annonsera objektet på kommunens webbsida och intranät”. Sammantaget kan konstateras att hanteringen har drabbat kommuninvånarna både när det gäller förlorade hyresintäkter och tillgången på bostäder.

SVT kan inte se att vad anmälares anför om att hon erhållit det aktuella hyreskontraktet innan hon påbörjade sin anställning hos kommunen stämmer. Enligt uppgift hade hon arbetat med kommunens hyresfastigheter i över 10 år. Den aktuella villan hade anmälares dock endast hyrt från år 2011 vilket framgår av kontraktet.

Enligt reportern avböjde anmälares alla former av kommentarer när anmälares söktes upp i samband med inslaget. Detta lades till i avannonsen till inslaget under kvällen. Redaktionen bedömde att en betydande del av ansvaret för fastighetshanteringen låg hos anmälares och att allmänintresset motiverade publiceringen. I samband med att hyreskontraktet visades i bild togs anmälares personnummer av misstag inte bort vilket är emot redaktionens policy. Avsikten med att visa hyreskontraktet var att visa den låga hyran och hur nära upprättandet av kontraktet låg i tid. Uppgiften om personnumret rättades till i senare sändningar. Redaktionen har gått igenom sina rutiner så att liknande misstag ska undvikas i framtiden.

ANMÄLARENS KOMMENTARER

Anmälaren har getts möjlighet att kommentera SVT:s yttrande, men avböjt.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i tv (vid tidpunkten för sändningen enligt 5 § i sändningstillståndet och efter den 1 januari 2014 enligt 13 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis att om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag. Att en part vägrar att medverka hindrar inte att ett program eller inslag sänds. Om möjligt bör i sådana fall den kritiserades uppfattning redovisas på något annat sätt.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

SVT ska respektera den enskildes privatliv i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat (vid tidpunkten för sändningen enligt 6 § och efter den 1 januari 2014 enligt 15 § i sändningstillståndet).

Granskningsnämnden får besluta att ett programföretag som brutit mot villkor i sitt sändningstillstånd på lämpligt sätt ska offentliggöra nämndens beslut (17 kap. 10 § radio- och tv-lagen).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att NN och SVT har anfört motstridiga uppgifter i ärendet. Mot bakgrund av vad SVT har anfört i sitt yttrande, och att NN valt att inte kommentera dessa uppgifter, kan nämnden inte komma till någon annan slutsats än att SVT har stöd för uppgifterna i inslaget och att NN har getts tillfälle till ett bemötande. Inslaget strider därför inte mot kraven på opartiskhet och saklighet.

Nämnden konstaterar vidare att NN förekom i inslaget med namn, bild och personnummer och anser att inslaget innebar ett intrång i hennes privatliv. Granskningsnämnden anser inte att NN hade en sådan ställning inom Huddinge kommun som kan motivera intrånget utifrån ett oavvisligt allmänt intresse. Publiceringen av personuppgifterna innebär därför att inslaget strider mot bestämmelsen om respekt för privatlivet.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, K-G Bergström, Elisabet Bäck, Leif Hedman och Jan Holmberg efter föredragning av Helena Söderman.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Helena Söderman